

(ISSN:)

Abacı, E. & İnce Samur, A. Ö. (2024). Behiç Ak'ın Çocuk Kitapları'nın Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9(28), 493-511.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.741>

Article Type (Makale Türü): Research Article

BEHİÇ AK'IN ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Erdem ABACI

PHD Student, Erciyes University, Kayseri, Turkey, rdmbc84@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9440-4572

Ayşe Özgül İNCE SAMUR

Doç. Dr. Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey, ozgulince7@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7574-0623

Received: 04.06.2024

Accepted: 18.08.2024

Published: 15.09.2024

ÖZ

Bu çalışmada Türk Millî Eğitimi genel amaçları, ilköğretimin amaçları, ortaöğretimin temel ilkeleri ve Türkçe dersi genel amaçları, 2018'de yayımlanan İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi öğretim programı, 2015'te yayımlanan Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı, 2006 yılında yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve son olarak 2006'da yayımlanan ve MEB'in değerler listesi sunduğu ilk programlardan biri olan Sosyal Bilgiler öğretim programı incelenerek hazırlanan değerler listesinden uzman görüşü alınarak belirlenen altmış üç (63) değeri Behiç Ak'ın yirmi dokuz (29) çocuk kitabında incelenmiştir. Nitel araştırma olan çalışma genel tarama modeline uygun olarak doküman incelenmesi ile yapılmıştır. İncelenen kitaplarda altmış üç değerden ağırbaşlılık ve ahlâklı olma değerlerine hiç rastlanmamıştır. Bunların dışındaki diğer tüm değerler Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında görülmektedir. Behiç Ak'ın incelenen çocuk kitaplarında en fazla (80 ve yukarısı)² "eleştirel ve sorgulayıcı olma (304), sevgi (85), çalışkanlık ve gayret etme (82), teknolojiyi kullanma (82)" değerleri yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Behiç Ak'ın çocuk kitapları, çocuk kitapları, değerler eğitimi.

¹ Bu çalışma, "Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Değerlerden sonra ayraç içinde verilen rakamlar, kitaplardaki değerlerin "sıklık oranını" göstermektedir.

AN ANALYSIS OF BEHIÇ AK'S CHILDREN'S BOOKS IN TERMS OF VALUES EDUCATION³

ABSTRACT

In this work, general objectives of Turkish National Education, primary education objectives, basic principles of secondary education and general objectives of Turkish Principles, Primary school and High school Turkish Lesson teaching plan which is published in 2018, Turkish Lesson teaching plan (1-8 grades) which was published in 2015, The Turkish education plan (6-7 and 8th grades) which was published in 2006 and finally the sixty-three values which was identified from the values list by taking expert view which was prepared by analyzing the social studies teaching plan which was published in 2006 and was the first programme in which MEB served a values list was analyzed in Behiç AK's twenty nine (29) children's books. In the work carrying qualitative research specification document analysis was made accordingly to the general scanning model. In the analyzed book among the sixty three values no dignity and moral values was encountered. All the other values except those are seen in Behiç AK's children's books. In Behiç AK's analyzed children's books mostly (80 and above)⁴ "being critical and interrogator (304), love (85), diligence and effort (82) using technology (85)" values are taken part.

Keywords: Behiç Ak's children's books, children's books, values education.

³ This study was produced from the master's thesis titled "Examination of Behiç Ak's Children's Books in Terms of Values Education".

⁴ The numbers given in parentheses after the values show the "frequency rate" of the values in the books.

GİRİŞ

Birey, bulunduğu toplumun değerlerini, geleneklerini, tarihsel köklerini eğitim yoluyla öğrenir ve topluma uyum sağlar. Eğitimin en temel işlevlerinden biri, değer aktarımıdır. Günümüz eğitim-öğretim programlarında, kültür aktarımına özel bir vurgu yapılarak “değerler eğitimi”nin belli bir plan çerçevesinde aktarılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada, çocuk edebiyatının yetkin isimlerinden Behiç Ak tarafından yazılan yirmi dokuz çocuk kitabı değerler eğitimi açısından inceleme konusu olarak ele alınmıştır.

Eğitim sürecinde iki temel amaç ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, bireyleri yaşama hazırlamak ve meslek edindirmektir. İkinci amaç ise kültür aktarımıdır. Kültür aktarımı bir bakıma değerler eğitimidir. Altun (2003) eğitimin amaçlarından birinin de değer aktarımı olduğunu ifade eder. Varış (1998) da eğitimin temel iki işlevini vurgulayarak eğitimdeki bu gayretlerin bireyi topluma daha sağlıklı ve etkin biçimde uyum sağlamakta olduğunu bireylere bilgi ve beceri kazandırdığını aynı zamanda toplumdaki sürekliliği ve gelişimi devam ettirecek nitelikte değer üretilmesi, mevcut değerlerin kaybolmasının önlenmesi, eski ve yeni değerlerin ilişkilendirilmesi sorumluluklarını taşıdığını belirtmiştir.

Eğitimin kültür aktarımı yönünü vurgulayan tanımlar dikkati çekmektedir. Ravinger (2006, akt. Balat & Beceren, 2010), eğitimin toplumlar ve ülkeler için öneminin sadece bilgi kazandırmak olmadığını bu önemin alışkanlık, beceri ve değer kazandırma amaçlarından da kaynaklandığını belirtir. Bu doğrultuda öğrenme sürecinin aile, akran grubu, okul, öğretmen, yaşanılan çevre ve topluma ilişki içerisinde olduğunu ifade eder. Öğrencilere değer kazandırıldığı ölçüde sorumluluk paylaşma, çevresine duyarlı olma, kendini yönetme ve geliştirme, bu şekilde toplumsal ilişkileri geliştirme böylelikle de bireyin sosyal rolünü algılamasının kolaylaşabileceğini belirtmiştir. Akbaş (2004), değerlerin davranış haline geldiğinde anlam kazanacağını ve bunun yolunun da değerlerin içselleştirilmesinden geçtiğini ifade etmiştir. Bunun tersi durumunda ise insanların birlikte bulunmalarının zorlaşacağını istenmeyen davranışların artabileceğini belirtmiştir.

UNESCO, Yaşayan Değerler Eğitim Programı ile değerlere eğitim sistemlerinde yer verilmesini desteklemektedir. Birleşmiş Milletlerin 50. yıldönüm kutlamaları çerçevesinde hazırlanmış olan uluslararası bir projeden geliştirilen Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP), “Değerlerimizi Daha İyi Bir Dünya İçin Paylaşalım” adındaki projeye evrensel on iki değere odaklanmaktadır. Birleşmiş Milletler sözleşmesi önsözünde yer verilen “İnsanın onuru ve değerine, temel insan haklarına olan inancı yeniden pekiştirmek için...” ilkesinden yola çıkılarak geliştirilen temada on iki değer evrensel değer olması yönünde kabul edilmiştir. Temel olarak alınan bu değerler alçakgönüllülük, barış, birlik, dürüstlük, hoşgörü, işbirliği, sadelik, saygı, sevgi, sorumluluk, mutluluk, özgürlük olarak belirlenmiştir (Pilav vd., 2015).

Sözü edilen bu gelişmeler, eğitimde değerler eğitiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar artmakta ve eğitim sistemleri içinde yer almaktadır. MEB, engellilere saygı, cinsiyet eşitliği, ayrımcılığın kaldırılması, hoşgörü ve sevgi ortamının oluşması ve gibi konuların işlenmesiyle ilgili 2009-2010 eğitim-öğretim yılı ilk haftasında kendisine bağlı tüm özel ve resmî örgün eğitim kurumlarındaki tüm

sınıf ve şubelerinde “İlk Ders Genelgesi” yayımlamıştır. Bunun yanında MEB tarafından yayımlanan “Değerler Eğitimi Yönergesi” yine 2006’da MEB tarafından yayımlanmış olan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve MEB tarafından bir değerler listesine yer verilen programlardan ilki olan 2006 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler öğretim programı ve 2018’de yayımlanan İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi öğretim programı yer almaktadır.

Değer kavramı, alanlara göre farklı tanımlanabilir bu nedenle ortak bir değer tanımı oluşturmak kolay değildir. Değer, Türkçe sözlük TDK (2015)’de bir şeyin değdiği karşılık, önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, kıymet şeklinde tanımlanmıştır. Değer kavramının araştırmacılarca farklı tanımlamaları yapılmıştır. Oğuzkan (1981), değer birey veya toplum tarafından edinilen ve geliştirilen değerlerin tümü, birinin farklı durumlarda gösterdiği sürekli davranış olduğunu söylemiştir. Aktan (2012)’a göre, insan davranışlarına şekil veren ve insanda alışkanlık biçiminde ortaya çıkan, insanın iç ve dış dünyasını etkileyen somut kural, soyut ölçü, yargı ve inançlar olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak değer kalıcı davranış, yargı ve inançlar bütünü olarak söylenebilir. Akbaş (2004), insanın sosyal etkileşim neticesinde özümseyip davranışlarına yön veren standartlar şeklinde belirtmiştir. Çiftçi (1999) değerlerin topluma ait ihtiyaçları karşılamak amacıyla faydalı görülmüş, duygularla bağıntılı ortak ölçüler olduğunu söyler. ABD’li psikolog Rokeach (1973), değeri bir varoluş ve davranış gayesinin bireysel ve toplumsal açıdan karşıt olanlarına tercih edilen inanç olarak tanımlamıştır. Özetle değer kavramı, bireysel olmaktan öte toplumsaldır. Değer kavramının içi, tarihsel süreç içinde toplumsal yaşamla dolar ve olgunlaşır. Değerler, toplumun felsefesini, hayata bakışını, hayatı anlamlandırmasını içerir. Bundan dolayı değerler, toplumdan topluma değiştiği gibi toplumun farklı dönemlerinde de değişiklik gösterir. En genel anlamda değerler, bireyin eğitiminde etkin bir rol oynar. Çocuk edebiyatının nitelikli yapıtları da çocuğun her yönden gelişiminde yaşamsal öneme sahiptir. Bu bağlamda bu çalışma ile çocuk edebiyatı alanında yetkin bir yazar olarak kabul gören Behiç Ak’a ait yirmi dokuz çocuk kitabı değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir.

Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitiminin Amacı

Küreselleşme ile birlikte önem kazanan ve eğitim sistemlerine girmeye başlayan değerler eğitimi, ülkemizde 2004 yılında başlayan “eğitim programı geliştirme” çalışmalarında yer almıştır. MEB (2010), değerler eğitimi şu şekilde tanımlanmaktadır: Tüm bireylere; mutluluğu, huzuru, gelişmeyi sağlayan bireyleri birbirine bağlayan sosyal yaşamı oluşturan ahlâkî, insanî, manevi ve sosyal değerlerin aktarılması ve kazandırılması sürecidir. Balat (2012), bireyin yaşamının sonraki dönemlerinde bakış açısını, kişiliğini davranışlarının yönünü belirleyecek onun tanınmasının temel ölçütü olabilecek değerleri yaşarken kazandığını söylemekte bu süreçte de değerler eğitimi dendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda bir toplumun değer yargılarının gelecek nesillere aktarılmasında değerler eğitiminin önemi büyüktür. Bunun için eğitim sistemleri toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmayı amaç edinmiştir.

Dünyada yaşanan sosyal sorunlar, savaşlar, çatışmalar, göçler en çok çocukları etkilemektedir. Yazıcı (2006), birçok ülkede eğitimcilerin, aileleri ve pedagoğların etkili bir değerler eğitimi ile toplumsal düzen için tehdit

haline gelen tüm bu sorunlardan en az zararla kurtulmanın mümkün olduğunu belirttiklerini söylemiştir. Ülkemizde toplumsal huzuru bozan ve gittikçe artan birçok olay görülmektedir. Bu olaylara neden olan kişilerin değerler konusunu içselleştiremedikleri, ailesinde ve çevresinde onlara değerleriyle örnek olacak kişilerin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Sosyal denetimi sağlayan en önemli mekanizmalardan biri olan değerler, toplumsal bütünlüğü sağlayan ayrılmaz parçalardır. Birey hayatındaki hemen hemen her şeyi değerler doğrultusunda algılar ve yaşamın anlamını bu sayede öğrenir. Bu nedenle değerler eğitimi uygulanırken, okullara, öğretmenlere ve ailelere büyük görevler düştüğünü ifade etmektedir. Değerler kendiliğinden edinilmez, bu nedenle değerler eğitimine öğretim programlarında belli bir plan dahilinde yer verilmelidir.

Değerler Eğitimi ve Metinler

Türkçe öğretiminde metinlerin yeri büyüktür. Temel dil becerileri, üst düzey zihinsel beceriler ile millî ve evrensel değerler metinler aracılığıyla kazandırılmaktadır. Çetişli (2017), metni herhangi bir konuyu yazılı veya sözlü ifadesinden meydana gelen söz bütünü olarak tanımlamıştır. Yani; bir konuyu anlatmak için kullanılan bütün kelimeler, cümle ve cümlecikler, deyimler, paragraflar ile oluşan bütünü metin olarak ele almıştır.

Duman (2003), Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrenme-öğretme sürecinde nasıl kullanıldığının ve niteliğinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Metinler, Türkçe öğretiminde amaç değil, araçtır. Metinler yoluyla öğrenciler birçok sosyal, kültürel değeri kazanırlar. Yine aynı konuda Coşkun ve Taş (2008) da kuşakların içinde yaşadıkları toplumun kültürünü ve evrensel değerleri kazanmalarında ve ortak değerler çevresinde birleşmelerinde ders kitaplarının yardımcı olduğunu söylemiştir.

Millî Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi

Eğitim, yetiştirmek istediği kişilerin en iyi donanıma sahip olmasını istemenin yanında bireylerin en iyi karaktere ve bilince de sahip olmasını ister. Dünyanın her yerinde eğitim, kişilerin içinde doğup büyüdükleri toplumun değer yargılarını benimsemelerini de ister. Türk millî eğitim politikalarında da hedef olarak belirtilen; toplumun ihtiyacı olan bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip, özellikle Türk millî eğitiminin amaçlarında vurgulanan hedeflere ulaşmada ve yurttaşları bu doğrultuda yetiştirme konusunda eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir (Ulusoy, 2010).

Bütün toplumlar kültürünü ve değerlerini gelecek nesillere aktarmaktadırlar. Eğitimin amaçları eğitim ile nasıl bir birey yetiştirileceği ile belirlemektedir. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda millî değerleri benimsemek, korumak ve geliştirmek Millî Eğitim sisteminin amaçları içinde yer almaktadır. Eğitimden beklenen en temel amaçlardan biri değer aktarımıdır. Çünkü, eğitim bireyi kültürlenme işidir. Toplumun yüzyıllar boyunca biriktirdiği, yaşattığı değerleri çağın değerleriyle birleştirip nesiller boyunca sürekliliğini sağlamaktır. Günümüzde değerler eğitiminin önem kazanmasıyla Millî Eğitim Bakanlığı da değerler eğitimine eğitim sistemi içinde yer vermiş, 2003 eğitim programları ile değerler eğitimi eğitim sistemimize girmiştir.

Türkçe dersi öğretim programında da 2005 yılında uygulanmaya başlanan programda değerler eğitimi yer almış, program ile ulaşılmak istenen amaç da şöyle ifade edilmiştir: “Türkçe Dersi öğretim programı ile izlediğini, dinlediğini ve okuduğunu anlayan; duygularını, düşüncelerini anlatabilen; eleştirel ve yaratıcı düşünebilen; girişimci, sorumluluk üstlenebilen, çevreyle uyumlu; olayları ve durumları kendi birikiminden hareket ederek araştırmayı, sorgulamayı ve eleştirmeyi alışkanlık edinmiş, millî değerlere saygılı ve estetik zevke sahip kişiler yetiştirmek amaçlanmaktadır” (MEB, 2006).

Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi

Çocuk edebiyatının alanyazında birçok tanımı vardır: Sever (2007), çocuk edebiyatının; erken çocukluk ve ergenlik döneminde çocukların dil gelişimini, duyu ve düşüncelerini anlama düzeyine göre zenginleştiren onların edebî ilgilerini artıran ürünler olduğunu söylemiştir. Karatay ise (2007), çocuk edebiyatını XX. yüzyılın başlarından beri çocuklara has bir alan olarak tanımlamış; çocuk edebiyatı eserlerinin işlevinin yalnızca çocuğu eğlendirmek olmadığını bununla birlikte çocukta dil becerisinin gelişmesini, millî ve evrensel değerlerin oluşması için çocukta bilinç uyandırmayı ve tutum geliştirmeyi sağlama gibi önemli işlevlerinin olduğunu da söylemiştir. Dilidüzgün (2009) çocuk edebiyatını, “çocuğun gelişimsel özelliklerine göre ve edebiyatın niteliklerinden ayrılmadan çocuğun gerçekleri ve çocuğa görelilik ilkelerinden hareketle onun güncel ve doğal ortamından konularını belirleyen ve çok farklı açılarda çocuğun kendi dünyasına bakabilmesini sağlayan edebiyat ürünleri olarak tanımlamıştır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı ürünlerinin sanatsal ve estetik algı edindirmesi, dil becerisini ve hayal dünyasını geliştirici olması vurgulanmıştır.

Çocuk kitaplarının amacını İnce Samur (2011) okuma kültürü edindirmek kadar düşünen, duyarlı, farkındalığı yüksek, sanatın iletilerini kendi benliğinde içselleştiren, kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirmek olarak ifade etmiştir. Karatay (2007) ise çocuk edebiyatının çocuğu doğrudan doğruya eğitmek amacıyla olmasa da çocukta olumlu etkiler bırakmayı amaçladığını vurgulamıştır. Çocuğun dış dünyada yaşananları algılamasına, duruma göre davranış sergileyebilme yetisi kazanmasına ve kendini tanımasına olanak sağladığına dikkat çeker. İyiyle kötünün, doğruyla yanlışın, güzelle çirkinin vb. zıtlıkların bir arada olduğu öyküleyici çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun gerçekçi bir dünya ile karşılaşma imkânı sunduğunu söyler. Okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı ürünlerinin kullanılmasıyla çocuğun dinleme-anlama, konuşma-anlatma becerilerinin pekişeceğini ve çevresinde olup biten olayları algılayarak kendisini daha iyi ifade etmek için sözcük dağarcığının gelişeceğini ifade eder. Programlı kültürlemenin yapıldığı okul sürecinde öyküleyici yapıtlar aracılığıyla çocuğun kitaba sevgiyle yaklaşmayı öğreneceğini ve okuma-anlama alışkanlığını kazanacağını belirtir.

İnce Samur ve Arıkan (2018), erken yaşlardan itibaren bireyin nitelikli çocuk kitapları vasıtasıyla mizahla tanıştırılmasının, eleştirel düşünme becerisini erken dönemlerden başlayarak edinmesine olanak sağladığını ifade etmektedir.

Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı ürünleri değerler eğitimi açısından önemlidir. Erken dönemden başlayarak çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla toplumun ve insanlığın temel değerlerini tanıyarak, fark eder, kendi yaşantısına

uyarlayarak sosyalleşmeye başlar. Bu bağlamda bu çalışmada, çocuk edebiyatının yetkin isimlerinden Behiç Ak tarafından yazılan yirmi dokuz çocuk kitabında değerler eğitimi incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın verileri doküman analiz yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman analizinde araştırılan olgularla ilgili olan yazılı öğelerin analizi yapılır. Çalışmada amaca uygun olacak şekilde literatür taraması yapılmış ve gereken kaynaklara ulaşılmıştır. Bu kapsamda Behiç Ak'ın yirmi dokuz çocuk kitabı yayınevlerinden temin edilmiştir. Çalışma güvenilirliğini belirlemeye yönelik yirmi dokuz kitabın içinden seçkisiz (random) olarak seçilen 6 kitabı üç uzman ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra üç uzmana ait bu değerlendirmeler arasındaki tutarlılığa bakılmıştır. Bu tutarlılığı belirlemek için "Güvenirlik = Uzlaşma sayısı / Uzlaşma+ Uzlaşmama sayısı" (Tavşancıl & Aslan, 2001) formülü kullanılmıştır. Yapılmış olan hesaplama neticesinde araştırmacıların aralarındaki tutarlılık 0,70'in üzerinde olduğundan (0,90) bu çalışmada Behiç Ak tarafından yazılan çocuk kitaplarının güvenilir şekilde çözümlenmiş olduğu söylenebilir (Strauss & Corbin, 1990).

Araştırmanın Modeli

Çalışmada Behiç Ak tarafından yazılan yirmi dokuz çocuk kitabı değerler eğitimi bakımından incelenmiştir. Çalışmadaki alt problemler ise Behiç Ak tarafından yazılan çocuk kitaplarında hangi değerler ön plana çıkmaktadır? "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları", "İlköğretimin Amaçları", "Ortaöğretimin Temel İlkeleri ve Türkçe Dersi Genel Amaçları"nın vurguladığı Değerlerden Hangileri Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında vardır? Behiç Ak'ın çocuk kitapları değerler eğitimi kazandırıcı nitelikte midir? soruları çerçevesinde yapılandırılmıştır. Çalışma, nitel araştırma niteliğindedir. Nitel araştırmada sözcükler insan davranış ve deneyimlerini açıklamak amacıyla veri olarak değerlendirilir. Yıldırım ve Şimşek (2011) nitel araştırmayı, "nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi yöntemler ile olayları, algıları doğal ortamında bütüncül, gerçekçi şekilde ortaya koymak için yürütülen nitel bir süreç" şeklinde tanımlamıştır. Nitel bir araştırmada araştırmanın konusu sayısal veriler içermeden incelenip yorumlanır. Bir araştırma sorusu nitel araştırmalarda var olduğu için çalışma nitel araştırma özelliğindedir. Nitel araştırmanın esas alındığı çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2007) tarama modellerinde amaç edinilen noktanın geçmişte olan veya günümüzde olabilecek bir olayı olduğu gibi betimlemenin olduğunu, araştırmanın konusu olan nesnenin veya kişinin mevcut olan koşullar içinde olduğu gibi tanımlanacağını onları etkileme ve değiştirme gayretinde olunamayacağını vurgulamıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Behiç Ak'ın tüm yazınsal yapıtları çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklemi ise Behiç Ak tarafından yazılan çocuk kitapları oluşturmaktadır. Çalışmada Behiç Ak tarafından yazılan yirmi dokuz çocuk kitabı Milli Eğitim Bakanlığının öğretim programlarında yer verilen değerler bakımından ve üç uzmanın görüşüne göre incelenmiştir. Çocuk kitaplarının değerleri kazandırmaya uygun olup olmadığı ortaya konmuştur.

Verilerin Analizi

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki değerleri belirlemek için yapılmış olan çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma yöntemlerine uygun bir şekilde içerik analizi ve betimsel analiz metodları kullanılarak verilerin analiz edilmiştir. Betimsel analiz ile temalar bağlamında özetlenmiş ve yorumlanmış olan veriler sonradan içerik analizi ile derinlemesine detaylandırılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Elde edilen verilerin doğrudan alıntılar ile desteklendiği, özetlenip yorumlandığı betimsel analiz yöntemi nitel araştırma çalışmalarında araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılır (Yılmaz, 2018). Behiç Ak tarafından yazılan çocuk kitapları Türk Millî Eğitimi genel amaçları, ortaöğretim temel ilkeleri Türkçe dersinin genel amaçları, ilköğretimin amaçları, 2015'te yayımlanmış olan Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı, 2018'de yayımlanmış olan İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi öğretim programı, 2006'da yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ayrıca MEB tarafından bir değerler listesine yer verilen programlardan ilki olan 2006'da yayımlanan Sosyal Bilgiler öğretim programı incelenerek ve üç uzman görüşü alınarak hazırlanan değerler listesinden belirlenen altmış üç değere göre analiz edilmiştir. Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında ilgili değeri veren kelime, cümle, bölüm ve paragraflar şeklinde tablolarda ayrıntılı olarak verilmiştir. Çalışmada incelenmiş olan değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

BULGULAR

Behiç Ak'ın çocuk kitapları, üç uzman görüşü alınarak oluşturulan altmış üç değer çerçevesinde incelenmiş ve elde edilmiş olan bulgular aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Kitaplara Göre Dağılımı

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
	<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Kitaplar</div> <div style="margin-right: 10px;">→</div> <hr style="width: 100%;"/> <div style="margin-right: 10px;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;">Değerler</div> </div>																													
	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 20%;"> <p>Akvaryumdaki Tiyatro</p> <p>Alaadin'in Geveze Su Boruları</p> <p>Bebek Annem</p> <p>Ben Ne Zaman Doğdum</p> <p>Benim Bir Karışım</p> <p>Büyüceler</p> <p>Bzm Tombiş Fiyonk Makarnayı Çok Seviyor</p> <p>Bizim Tombiş Taştan Hiç Anlamıyor</p> <p>Bulutlara Şiir Yazan Çocuk</p> <p>Buzdolabındaki Köpek</p> <p>Büyükanne Ve Miyop Ejderha</p> <p>Çatıdaki Gezegen</p> <p>Eve Giden Küçük Tren</p> <p>Galatanın Tembhel Martısı</p> <p>Geçmişe Tırmanan Merdiven</p> <p>Gökdelene Giren Bulut</p> <p>Güneşi Bile Tamir Eden Bulut</p> <p>Hawa İle Kaplumbağa</p> <p>Karadenizdeki Yunus</p> <p>Kedi Adası</p> <p>Kedilerin Kaybolma Mevsimi</p> <p>Pat Karikatür Okulu</p> <p>Postayla Gelen Deniz Kabuğu</p> <p>Rüzgarın Üzerindeki Şehir</p> <p>Tombiş Maskeli Baloya Katılmak İstemiyor</p> <p>Uyurgezer Fil</p> <p>Vapurları Seven Çocuk</p> <p>Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği</p> <p>Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı</p> </div> <div style="width: 75%; text-align: right;"> <p>Toplam</p> </div> </div>																													
1									3		1																			4
2																														0
3																														0
4		2		2																										4
5	4		5							1	4	1						1	2	1	3	5				1	2		30	

6	Aile ve akrabaya değer verme	4	2	4	1	2	8	1	2	2	2	3	4	1	8	44												
7	Araştırmacı olma	2	1	1	4	1	3	1	4	1	2	1			2	23												
8	Barış										3					3												
9	Başarılı olma	4	3		3	3	2			9	2	1	4	2	14	6	1	3	8	65								
10	Beceri geliştirme	5	5	2	1	1	2	1			4	1	8	7						37								
11	Başkalarının haklarına saygılı olma											1								1								
12	Bilgiye ulaşma yollarını- tekniklerini öğrenme değeri			1			1			3	1									6								
13	Cesaretli olma		3						3		2		1							9								
14	Cömertlik											1								1								
15	Çağdaşlık									1										1								
16	Çalışkanlık-Gayret etme	2	2	5			1	5	3	3	7	11	5	2	3	2	17	5	3	2	3	1	82					
17	Çok yönlü olma		2																				2					
18	Dayanışma	7	2		1	1	2	1	5	2	2	1	2	4					3	2			35					
19	Demokrasi															1							1					
20	Dil bilincine sahip olma	1					4	2	4	3			1			2							17					
21	Doğa sevgisi	4	3	1		1	5	2	5	1		3			1	1			1				28					
22	Doğru ve yerinde konuşma		1							1													2					
23	Dostluk	3	3	5	2	2	2	1	4	1	5		6	6	3	1	2	3	11	3	3	2	1	1	70			
24	Duyarlı olma	2					3	1	4	5	1		1		2					1				20				
25	Eleştirel ve sorgulayıcı olma	5	26	6	2	13	4	16	6	10	7	4	14	6	1	26	1	18	3	4	1	8	30	47	11	29	6	304
26	Estetik	1			3						1		2															7
27	Girişimci olma	5	4	1		4	1		2	1	4	1	1	3	2	2	5	5	3	2	1	1						48
28	Görgü kurallarına uyma		1																									1
29	Hakkını kullanma gözetme		2						1	3	1																	7
30	Hoşgörülü anlayışlı olma								1	2			1			1			1									6
31	İletişime önem verme		5				3	1	8	3	2								1									23
32	İşbirlikçi olma-Grup halinde çalışmaya önem verme	2	4	5		2		3	2	4	2	5	5	6	3	3	4	5	1	2	2	3	3	2				68
33	İyi olma iyilik yapma	3	2	7			1	1	3	4	9	1		8	1	1	2	8	3	1	4	1	1	1				62
34	Kendine güvenme kendini bilme	1	1	2		2	1	2	3	1	3	1				2				2								21
35	Komşuluk ilişkilerine önem verme	1	8	2			1	2	2	1	3	1			1						3							25
36	Kültür öğelerini benimseme	2					1	2		2	1																	8
37	Meslek sahibi olmanın önemini kavrama	2	3		4	3	1	2	9	1	4	1				1	4				4							39
38	Misafirperver olma		2				3	1	2	2							1			2								13
39	Okuma alışkanlığı						1		16	1	1	4																23
40	Önyargılı olmama	2	1						3	1																		7
41	Ölçülü olma	2	2				2					1	2															9
42	Paylaşıcılık	1	1			1	4	1	4	3							6			2								23
43	Planlı programlı olma		1				1		1			1			1	1				3								9
44	Sabırlı olma		2				1	1	1	2			1	1														9

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "dostluk" değerine yirmi beş kitabında rastlanılmıştır ve dostluk değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

"Yarın bizim sınıfa yeni bir öğrenci geliyor. Ona, hoş geldin töreni yapacağız." dedi Tuhaf (Ak, 2014k).

O da ne? İlerden en yakın arkadaşı Tombiş geliyordu (Ak, 2014c).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "işbirlikçi olma-grup halinde çalışmaya önem verme" değerine yirmi bir kitabında rastlanılmıştır ve işbirlikçi olma-Grup halinde çalışmaya önem verme değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Çocuklar sevinçle masadaki hamurları kapıp, mantı yapmaya koyuldu. Hareket alanı o kadar kısıtlıydı ki, aynı anda en fazla üç kişi çalışabiliyordu (Ak, 2017a).

Harika bir buluş olduğu konusunda hemfikirdik. En azından, beraber bir şey yapmış olmanın mutluluğunu yaşayacaktık (Ak, 2017ç).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "iyi olma iyilik yapma" değerine yirmi bir kitabında rastlanılmıştır ve iyi olma iyilik yapma değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Çocukların şaşkın bakışları altında, "Peki istediğini yapacağım!" dedi ve kararlı bir şekilde kaymakamlık binasına doğru yürümeye başladı (Ak, 2014b).

Sürekli Akın Bey'e masal anlattırıp duruyorlardı. Akın Bey de, "Madem iş güç yok, çocukları kırmayayım," deyip her gün yeni masallar uyduruyordu (Ak, 2017b).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "çalışkanlık- gayret etme" değerine on dokuz kitabında rastlanılmıştır çalışkanlık-gayret etme değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Çocuklar kan ter içinde kalmışlardı. Sevgican yorgunluktan neredeyse yere yapışacaktı. Hiç emek göstermemesine rağmen, sanki tonlarca gazete satmıştı. Jamel'den on kat fazla yorulmuştu (Ak, 2017b).

Bazen hastalanıp göç edemeyen kuşlar olurdu. Ayşegül Hanım ve Erdem Bey, bu kuşların bakımını üstlenmişti (Ak,2010).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "girişimci olma" değerine on dokuz kitabında rastlanılmıştır girişimci olma değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

"Hemen kaymakamlığa gidelim ve o bakır boruyu saklandığı dolaptan çıkaralım." diye önerdi biri (Ak, 2014b).

Sonunda kediler, sirke giriş biletlerinden kazandıkları parayla ekmek yapmak için un, içmek için süt almışlar (Ak,2014i).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "sorunlara çözüm arama" değerine on sekiz kitabında rastlanılmıştır sorunlara çözüm arama değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Küçük Sevgi, işin içinden çıkamayınca, problemi çözmeyi mahalledeki arkadaşlarına bıraktı (Ak, 2014j).

"Hemen kaymakamlığa gidelim ve o bakır boruyu saklandığı dolaptan çıkaralım." diye önerdi biri (Ak, 2014b).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "üretken olma" değerine on sekiz kitabında rastlanılmıştır üretken olma değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Değirmenleri çalıştırıp buğdayı öğütebilir, unu değirmenden fırına taşıyabilir, fırını çalıştırıp ekmek üretebilirlerdi (Ak, 2014k).

"Evet," dedi Fırat. "Bütün parçaları birbirine vidalayarak tekneyi oluşturmuştum ya, her parçaya işte bu tebeşirle numaralar yazdım. Sonra, yazdığım numaraları gemi planına işledim ve tekneyi söktüm. Yani, bütün parçaları birbirinden ayırdım. Sonra onları sahile taşıdım. Numaralarına baka baka, plana göre tekrar birbirlerine vidaladım. O kadar kolay oldu ki!" (Ak, 2014o).

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında "umutlu olma" değerine on altı kitabında rastlanılmıştır umutlu olma değerine şu cümlelerle yer verilmiştir:

Münevver Hanım, "Ama dedem yine de umudunu kaybetmedi," diye konuşmasını sürdürdü. "İleride, kasabaya giden bu demiryolunun üzerine yolcu vagonu konacağına inanıyorum," diye diye ihtiyarladı ve bu dünyadan göçüp gitti" (Ak, 2017d).

"Batu yok. Ama olacak," dedi, "Çünkü senin şiiirini henüz beğenmedi ama sana arkadaşlık teklif etti. Biraz sabırlı ol." (Ak, 2017b).

Bu çalışmada Behiç Ak'a ait yirmi dokuz çocuk kitabı incelenmiş ve toplam 1799 değere rastlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Behiç Ak'a ait çocuk kitapları zengin bir değer içeriğine sahiptir. Çalışmada en fazla eleştirel ve sorgulayıcı olma (309) değerine ilişkin iletiye rastlanmıştır. Öğrenciyi merkeze alan günümüz eğitim sisteminde çocukların bilişsel ve dilsel becerilerinin gelişmesi açısından eleştirel ve sorgulayıcı olmaları önemlidir. Öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı olmaları onların olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilmelerine olanak sağlar.

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında eleştirel ve sorgulayıcı olma değerini takip eden en yüksek değer sevgi (85) değeridir. Çalışmada sevgi değerini teknolojiyi kullanma (82) değeri takip etmektedir.

Çağa ayak uydurmak ve gelişmek için gerekliliği ortada olan teknoloji hayatımızda çok önemli bir yere sahiptir. Ancak doğru kullanılmadığında teknoloji yarardan çok zarar getirebilir. Bu bağlamda teknolojiyi kullanma değeri açısından Behiç Ak'ın çocuk kitapları yeterli bir içerik sunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, değerler eğitimiyle ilgili ulaşılan çalışmalara kısaca yer verilmiştir. Çalışmaya ilişkin sonuç ve öneriler ortaya konmuştur.

Alagöz (2012), “Cahit Uçuk’un Masal Kitaplarında Temel Değerlerin Türkçe Eğitime Katkısı” adlı çalışmasında on beş masal kitabını Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6-7) ndan seçilen on ve kendi eklediği iki değerle birlikte on iki değere göre incelemiş ve toplamda Uçuk’un kitaplarında 589 değer tespit etmiştir. Alagöz çalışmasında en fazla dini değerlere (169) rastlanıldığını bunu sevgi (94) ve yardımlaşma-dayanışma (79) değerlerinin izlediğini ifade etmiştir. En az estetik (13) ve dürüstlük (9) değerlerinin yer aldığını belirtmiştir.

Emiri (2014), “Gülsüm Cengiz’in Eserlerine Değerler Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım” adlı çalışmasında Gülsüm Cengiz’in çocuklar için yazdığı farklı seviyelerdeki doksan kitabı on değere göre incelemiştir. Eserlerde konu olarak en çok aile birliği değerinin olduğunu bunu daha sonra çevre bilinci, bilimsellik, eşitlik, dayanışma, çalışmanın önemi gibi değerlerin izlediğini, misafirperverlik, sağlık gibi konulara daha az değinildiğini belirtmiştir.

Selek (2014), “Osman Yalçın’ın Hayvan Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adlı çalışmasında yirmi eseri yirmi bir değere göre incelemiş ve toplam 275 ifadeye ulaşıldığını belirtmiştir. En fazla cesaret (34) değerine rastlandığını bu değeri ise yardımseverlik (27) ve sevgi (21) değerlerinin izlediğini ifade etmiştir. Çalışmanın aksine Behiç Ak’ın kitapları cesaret (9) değeri bakımından daha az içeriğe sahiptir. Yardımseverlik-iyi olma iyilik yapma (62) ve sevgi (85) değerleri bakımından ise daha fazla içerik göstermektedir.

Susar (2015), “Dede Korkut Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adlı çalışmasında Dede Korkut Kitabı içerisinde yer alan on iki hikâyeyi ve bir giriş bölümünü yirmi dört değere göre incelemiş ve toplam 329 değere ulaşmıştır. En fazla insan sevgisi (48) ve saygı (35); en az ise barış (2) ve alçakgönüllülük (1) değerlerine ulaşıldığını belirtmiştir.

Yılmaz (2015), “Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’nun Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında beş eseri yirmi beş değere göre incelemiş ve toplam 281 iletiye rastlamıştır; en fazla aile kurumuna ve birliğine önem verme (40) ve sevgi (32) değerlerini tespit etmiştir.

Kuru (2016), “Ayşe Yamaç’ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında yedi eseri on iki değere göre incelemiş ve toplam 527 değer belirlemiştir. En fazla sevgi (93), en az ise aile birliğine önem verme (17) değerine rastlandığını belirtmiştir. Başka bir çalışma olan “Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” nde Kumbasar (2011) on iki eseri yirmi beş değere göre incelemiş, romanlarda en çok rastlanılan değer sevgi değeri olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada ise “sevgi” değerine 85 kez yer verilmiştir ve sevgi değerini aktarmada bu üç çalışmanın paralellik gösterdiği görülmüştür. Ayşe Yamaç’ın çocuk romanlarına kıyasla Behiç Ak’ın incelenen kitapları aile birliğine önem verme değerine 44 kez değinerek daha zengin bir içerik sunmuştur.

Gümüş (2017) “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Analizi” adlı çalışmasında sekiz çocuk romanında kırk dört değer incelemiştir. Gümüş’ün çalışmasında rastladığı en fazla değer sevgi (58) dir. Ardından Gümüş, Akal’ın romanlarında işleme sıklığı en çok olan değerlerin sırasıyla; saygı (35), sorumluluk (34), doğruluk-dürüstlük (30), şefkat-merhamet (27), arkadaşlık-dostluk (24) ve yardımseverlik (22) olduğunu ifade etmiştir.

Otmar (2017) “Yalvaç Ural’ın Çocuk Yapıtlarının Evrensel Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Yalvaç Ural’ın on beş yapıtını otuz dört değere göre incelemiştir. İnceleme sonucunda sevgi (149) değerinin diğer otuz üç değere göre belirgin şekilde fazla olduğunu tespit etmiştir. Bu değeri ise saygı (33) ve çalışkanlık (31) değerlerinin izlediğini en az ise takdir edilme (2), komşuluk (2) değerleriyle ilgili veriye ulaşıldığını belirtmiştir.

Kılıç (2019) “Ömer Seyfettin’in Romanında ve Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adlı çalışmasında Ömer Seyfettin’e ait Efruz Bey isimli romanı ve yayımlanan hikâyeleri belirlenen 19 değeri içermesi bakımından incelemiş ve Ömer Seyfettin’in romanında ve hikâyelerinde en çok rastlanılan değer duyarlılık değeri olduğunu tespit etmiştir. Duyarlılık değerini sırasıyla dürüstlük, sevgi, vatan sevgisi, dayanışma, çalışkanlık, yardımseverlik, hoşgörü, bilimsellik, sorumluluk, adil olma, özgürlük, fedakârlık, saygı, estetik, bağımsızlık, misafirperverlik, temizlik ve barış değerleri izlediğini belirtmiştir.

Yir (2019), “Bilgin Adalı’nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Bilgin Adalı’nın eserlerini MEB Kök Değerler, Temalar ve Konular programında yer alan on dokuz değere göre incelemiş ve Bilgin Adalı’nın eserlerini değerler eğitimine katkı sağlar nitelikte olduğu ortaya çıkmıştır.. Eserlerde en çok yer verilen sevgi (92) ve yardımseverlik (83) değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşmış ve eserlerin değer aktarımında etkili olduğunu belirtmiştir.

Aydoğdu ve Alkan (2020), “Değerler Eğitimi ve Behiç Ak’ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları’nda Sevgi” adlı çalışmada Behiç Ak’ın, “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı yapıtının sevgi değerini merkeze aldığını belirtmiştir.

Direkçi, Akbulut ve Şimşek (2020) “Türkçe Eğitimi Alanında Yapılan Değerler Eğitimi Tezlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada Türkçe eğitiminde yapılmış olan değerler eğitimi konulu tezler incelenmiş; tez çalışmalarında en sık kullanılan ya da öne çıkan değerler listelenmiştir.

Erbaş ve Başkurt (2020) “Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullandıkları Değerler Eğitimi Yaklaşımları” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersleri esnasında en sık değer telkinini daha sonra değer açıklama değerler eğitimi yaklaşımlarını kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Sallabaş ve Dağ (2020) “Türkçe Öğretim Programlarına Değerler Eğitimi Yönünden Karşılaştırmalı Bir Bakış” adlı çalışmada 2006 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları karşılaştırılmış ve 6 değer listede ortak olarak yer aldığı belirlenmiştir. Bu değerler; adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir.

Bulut (2021), “Ayla Kutlu’nun ‘Merhaba Sevgi’ Adlı Çocuk Romanının Değerler Eğitimi ve On Kök Değer Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada ‘Merhaba Sevgi’ çocuk romanının değer bakımından zengin olduğunu ve değerler eğitimi açısından önemli olduğunu ortaya konulmuştur.

Ogur ve Altunay (2021), “Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İşlevi ve Önemi” adlı çalışmada öğrencilerin genel olarak zihinlerindeki değerleri somutlaştırırken ve gerçek hayata yansıtırken hikâyeler, örnek olay, drama vb. tekniklerle işlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

“Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmada ise Behiç Ak’ın incelenmiş olan yirmi dokuz çocuk kitabında toplam 1799 değer bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında Behiç Ak’ın yazdığı çocuk kitapları değerler bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Çalışmada en fazla eleştirel ve sorgulayıcı olma (309) değerine ilişkin iletiye rastlanmıştır. Günümüz eğitim sistemi öğrenci merkezli olduğu için eleştirel ve sorgulayıcı olmaları önemlidir. Öğrencilerin eleştirel ve sorgulayıcı olmaları onların olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilmelerini sağlayacaktır. Behiç Ak da incelediğimiz yirmi dokuz çocuk kitabının yirmi yedisinde eleştirel ve sorgulayıcı olma değerine yer vererek çocukları sorgulayıcı olmaya metinler aracılığıyla teşvik etmiştir.

Behiç Ak’ın çocuk kitaplarında eleştirel ve sorgulayıcı olma değerini takip eden en yüksek değer sevgi (85) değeridir. Benzer tezlerde incelenen yapıtların çoğunda da sevgi değerine sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Çalışmada sevgi değerini teknolojiyi kullanma (82) değeri takip etmektedir.

Çağa ayak uydurmak ve gelişmek için gerekliliği ortada olan teknoloji hayatımızda çok önemli bir yere sahiptir. Ancak doğru kullanılmadığında teknoloji yarardan çok zarar getirebilir. Bu bağlamda teknolojiyi kullanma değeri açısından Behiç Ak’ın çocuk kitapları yeterli bir içerik sunmaktadır.

Çalışkanlık-gayret etme (82) ve dostluk (70) değerlerine benzer tezlerde de yüksek oranda rastlanıldığı ve bu açıdan benzer tezlerin bu çalışmayla paralellik arz ettiği söylenebilir.

Bu çalışmada Behiç Ak tarafından yazılan çocuk kitapları belirlenen altmış üç değere göre incelenmiştir. İncelenen kitaplarda altmış üç değerden ağırbaşlılık ve ahlâklı olma değerlerine hiç rastlanmamıştır. Bunların dışındaki diğer tüm değerler Behiç Ak’ın çocuk kitaplarında görülmektedir. Behiç Ak’a ait incelenmiş olan çocuk kitaplarında en fazla (80 ve yukarısı) “eleştirel ve sorgulayıcı olma (304), sevgi (85), çalışkanlık ve gayret etme (82), teknolojiyi kullanma (82)” değerleri yer almaktadır. Yüksek oranda (31- 80 arası) “dostluk (70), sorunlara çözüm arama (69), işbirlikçi olma (68), başarılı olma (65), iyi olma-iyilik yapma (62), üretken olma (58), yenilikçi olma (52), girişimci olma (48), tecrübeye önem verme-tecrübe edinme (46), aile ve akrabaya değer verme (44),

meslek sahibi olmanın önemini kavrama (39), sanata ve sanatçıya saygı duyma (39), beceri geliştirme (37), dayanışma (35), umutlu olma (32), değerleri görülmektedir.

İncelenen çocuk kitaplarında en düşük oranda da (1-30 arası) “sorumluluk (30), alışkanlık (30), doğa sevgisi (28), komşuluk ilişkilerine önem verme (25), araştırmacı olma (23), iletişime önem verme (23), okuma alışkanlığı (23), paylaşımcılık (23), sağlığın değerini bilme (22), kendine güvenme-kendini bilme (21), kendine güvenme ve kendini bilme (21), yakın çevreyle sağlıklı ilişkiler kurma (21), duyarlı olma (20), dil bilincine sahip olma (17), uyumlu olma (16), misafirperver olma (13), tedbirli olma (13), yerinde ve doğru davranma (10), cesaretli olma (9), ölçülü olma (9), planlı programlı olma (9), sabırlı olma (9), saygı (9), kültür öğelerini benimseme (8), estetik (7), hakkını kullanma-gözetme (7), önyargılı olmama (7), sosyalliğe önem verme (7), bilgiye ulaşma yollarını- tekniklerini öğrenme (6), hoşgörülü anlayışlı olma (6), tutumluluk ve kanaat (6), adalet ve eşitliğe inanma (4), alçak gönüllülük (4), barış (3), tarafsızlık ve dürüstlük (3), çoklu yönlü olma (2), doğru ve yerinde konuşma (2), vatan sevgisi-vatandaşlık bilinci (2), başkalarının haklarına saygılı olma (1), cömertlik (1), çağdaşlık (1), demokrasi (1), görgü kurallarına uyma (1)” değerleri yer almaktadır.

Bu sonuçlar değerlendirildiğinde altmış üç değerden altmış birinin olması bakımından Behiç Ak’ın kitaplarından değerler eğitiminde yararlanılabileceği karşımıza çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Bu çalışma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

Yazınsal yapıtlar değer aktarımı için önemli araçlardandır. Millî Eğitim Bakanlığı değer aktarımına yönelik öğrencilerin yazınsal yapıtlardan daha fazla faydalanabilmelerine olanak sağlamalıdır. Buna yönelik olarak okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları geliştirilmeli, ders kitaplarında da Behiç Ak’ın çocuk kitaplarına yer verilmelidir.

Behiç Ak’ın çocuk kitapları 2018 Türkçe öğretim programındaki birey ve toplum, kişisel gelişim, bilim ve teknoloji, sevgi temalarındaki değerleri içerdiği için bu temalarda belirlenecek olan metinler Behiç Ak’ın çocuk kitaplarından seçilebilir.

Behiç Ak’ın çocuk kitapları eleştirel ve sorgulayıcı düşünmeyi geliştirme, çalışkanlık-gayret etmenin önemini kavrama, günümüz teknolojisini doğru ve yerinde kullanmayı kazandırmada yeterli olduğundan MEB Türkçe dersi okuma metinlerinde Behiç Ak’ın çocuk kitaplarından yararlanılabilir.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.” Bu çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı % 50, ikinci yazarın katkı oranı % 50'dir.

KAYNAKÇA

- Ak, B. (2010). *Havva ile Kaplumbağa*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2014b). *Alaaddin'in Geveze Su Boruları*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2014c). *Benim Bir Karışım*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2014i). *Kedi Adası*. Can Sanat Yayınları.
- Ak, B. (2014j). *Kedilerin Kaybolma Mevsimi*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2014k). *Pat karikatür Okulu*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2014o). *Vapurları Seven Çocuk*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2017a). *Bebek Annem*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2017b). *Bulutlara Şiir Yazan Çocuk*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2017ç). *Çatıdaki Gezegen*. Güneşli Kitaplığı.
- Ak, B. (2017d). *Eve Giden Küçük Tren*. Güneşli Kitaplığı.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktan, O. (2012). *100 Temel Eserde yer alan değerlerle sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin uyumu* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un masal kitaplarında temel değerlerin Türkçe eğitime katkısı* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Altun, S. A. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 7-18.
- Aydoğdu, H. & Alkan, E. (2020). Değerler eğitimi ve Behiç AK'ın tavşan dişli bir gözlemcinin notlarında sevgi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(226), 185-204.
- Balat, G. U. & Beceren, B. Ö. (2010). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi (EBS Yayını)*, 18, 59.
- Balat, G. U. (2012). *Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 248-272.
- Coşkun, E. & Taş S. (2008). Ders kitaplarına metin seçimi açısından Türkçe öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 60-74.
- Çetişli, İ. (2017). http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_ dergisi/169/ismail. pdf, adresinden 04.07.2017 tarihinde alınmıştır.
- Çiftçi, O. (1999). *Sosyolojiye giriş temel kavramlar*. Akademi Kitabevi.
- Dilidüzgün, S. (2009). *Okulöncesinde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını, 1815.
- Direkçi, B. , Akbulut S. & Şimşek B. (2020). Türkçe eğitimi alanında yapılan değerler eğitimi tezlerinin incelenmesi. *ZfWT*, 12(2), 117-140.

- Duman, A. (2003). Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde metin seçimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)*, 13, 151-154.
- Emiri, E. (2014). *Gülsüm Cengiz'in eserlerine değerler eğitimi açısından bir yaklaşım* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Erbaş, A. A. & Başkurt İ. (2020). Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi derslerinde kullandıkları değerler eğitimi yaklaşımları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 926-941.
- Fraenkel, J. R. & Wallen N. E. (2000). *How to design and evaluate research in education (4th Edt.)*. McGraw-Hill.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- İnce Samur, A. Ö. & Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki çatışmaların mizah ögesi bakımından incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (1), 165-182.
- İnce Samur, A. Ö. (2011). Okuma kültürü edindirme sürecinde çocuk edebiyatının yeri ve önemi. 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, s. 835-840.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri. *38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 10–15 Eylül 2007, 939-948.
- Kılıç, F. (2019). *Ömer Seyfettin'in romanında ve hikâyelerinde değerler eğitimi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı.
- Kuru, H. (2016). *Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelenmesi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. 8. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- MEB (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. http://personel.meb.gov.tr/daireler/mevzuat/mevzuatlar/milli_egitim_temel_kanunu_1739.pdf adresinden 14.12.2016 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. Sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2010). B.08.0.TTK.0.72.02/0006312 Sayılı 08.09.2010 Tarihli ilk ders konulu genelge. <http://tomarza.meb.gov.tr/dosyalar/ilkdersdegerlere.pdf> adresinden 20.05.2016 tarihinde alınmıştır.
- Ogur, Y. & Altunay Şam, E. (2021). Çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 672-682.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Otmar, Ö. (2017). *Yalvaç Ural'ın Çocuk Yapıtlarının Evrensel Değerler Açısından İncelenmesi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Programı.
- Pilav, S., Demir, H. A., & Demir, H. (2015). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 16-29.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*, Free Pres.

- Sallabaş M. E. & Dağ M. (2020). Türkçe öğretim programlarına değerler eğitimi yönünden karşılaştırmalı bir bakış. *İHYA Uluslararası İslâm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 538-551.
- Selek, M. (2014). *Osman Yalçın'ın hayvan hikâyelerinde değerler eğitimi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve edebiyat*. Kök Yayıncılık.
- Strauss, A. & J. Corbin (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park: Sage Publications.
- Susar, S. (2015). *Dede Korkut hikâyelerinde değerler eğitimi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı.
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayıncılık.
- TDK (2015). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi: 16.10.2015. <http://www.tdk.org>.
- Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.
- Variş, F. (1998). *Eğitim bilimine giriş*. Alkım Yay.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yay.
- Yılmaz, A. (2018). *Değer eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanları* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi].
- Yılmaz, M. E. (2015). *Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Yir, B. B. (2019). *Bilgin Adalı'nın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.